

O predstavnicima stranih država u Dubrovačkoj Republici

Poslije oslobođenja Dubrovnika od mletačke vlasti (1358. g) pa sve do ukinuća Republike (1808. g) nalazimo u Dubrovniku u većem ili manjem broju predstavnike stranih država. S obzirom da je imenovanje stranih predstavnika u Dubrovniku, koji su pored konzularnih vršili i diplomatske poslove za svoju zemlju, značilo međunarodno priznanje Dubrovačke Republike, nije bez važnosti znati koje su države imale u Dubrovniku svoje konzularno-diplomatske predstavnike, na koji su način oni primani od strane dubrovačke vlade (ceremonijal), kao i koja su bila njihova prava i dužnosti.

Neposredno po otcjepljenju Dubrovnika od Venecije nalazimo mletačkog konzula u Dubrovniku koji je onda boravio sve do druge polovine XV stoljeća. Kasnije ne nalazimo više spomena o mletačkom konzulu u Dubrovniku, vjerojatno iz razloga što se Dubrovnik pokazao kao suparnik i konkurent Venecije ne samo na Jadranu već i u mediteranskim lukama, pa Venecija nije htjela da postavljanjem svog konzula i predstavnika u Dubrovniku i dalje »de iure« prizna je njegovu nezavisnost.

Tokom XV stoljeća nalazimo u Dubrovniku konzule raznih talijanskih gradova, pogotovo onih s jadranske obale, te Firenze i Napulja. Dok konzula Firenze nalazimo u Dubrovniku do početka XVII stoljeća, konzul Napulja ostaje u Dubrovniku sve do ukinuća Republike. Aragonski je konzul djelovao u Dubrovniku tokom cijelog XV stoljeća, dok od početka XVI pa do kraja XVIII stoljeća nalazimo u Dubrovniku španjolskog konzula. Početkom XVI stoljeća pa sve do pada Republike javlja se francuski konzul u Dubrovniku, a od sredine XVIII stoljeća konzuli Malte, Austrije i Rusije. Pored navedenih konzula u Dubrovniku je postojao i jedan turski oficir kao zastupnik turskih interesa, dok je Židove zastupao, od početka XVI do sredine XVII stoljeća, židovski konzul. Od svih evropskih velesila kojih su brodovi zalazili u luke istočne obale Jadrana nije imala svog konzula samo Engleska, iako je bilo pokušaja da se osnuje i engleski konzulat u Dubrovniku. U početku su konzuli u Dubrovniku bili stariješine kolonije, pa su vršili nad članovima kolonije i sudsku vlast. Isto su tako i dubrovački konzuli u talijanskim lukama i na Balkanu imali sudsku vlast nad članovima svoje kolonije. Općim razvojem konzularne službe u Evropi, tokom XVII i XVIII stoljeća, konzuli su izgubili sudačku funkciju te su posta-

li sve važniji zaštitnici interesa i predstavnici svoje zemlje, njezine trgovine i plovidbe.

Tokom XVII i XVIII stoljeća formiran je određeni konzularno-diplomatski ceremonijal kojeg su se obavezno pridržavali svi strani predstavnici u Dubrovniku. Strani bi predstavnik odmah po dolasku u Dubrovnik uspostavio kontakt s najmlađim članom Malog vijeća, s kojim bi ugovarao sve pojedinosti u vezi s prvim prijemom i predajom konzularno-diplomatskog patenta. Malo vijeće odredilo bi na svojoj prvoj sjednici dan i sat primanja kod kneza i u Malom vijeću. U određeni dan i sat za primanje strani bi konzularno-diplomatski predstavnik dolazio u uniformi pred Knežev dvor u pratnji sluga. Pred dvorom je bila poredana počasna straža od 12 vojnika. U dvoru bi ga dočekalo 12 zdura na čelu s kapetanom, a na vrh počasnih stepenica svi službenici Malog vijeća i meštar ceremonijala. Svi bi predstavnika otpratili do dvorane za prijem a na samim bi ga vratima od dvorane dočekao dubrovački knez s tajnikom Republike. Knez bi ga uveo u dvoranu u prisustvu tajnika, te bi strani predstavnik pozdravio kneza unaprijed sastavljenim pozdravnim govorom, dok bi knez na pozdrav odgovorio. Tom prilikom bi knez saopćio stranom predstavniku dan prijema u Malom vijeću. Zatim bi knez otpratio predstavnika s ostalima do stepenica dvora i oprostio se od njega. Tako bi se svršavao prvi prijem i prvi dodir stranog konzularno-diplomatskog predstavnika u Dubrovniku s vlastima Republike. Na dan prijema u Malom vijeću podtajnik Republike, nešto prije zakazanog vremena, odlazio bi u kuću stranog predstavnika te bi ga pratio na putu u dvor sve do vrata Malog vijeća. Na vratima bi ga dočekao određeni malovijećnik i uveo u dvoranu za sjednice, dok bi mu ussret došao knez. Nakon izmjene pozdrava i predaje patenata, odnosno kredencijala, strani bi se predstavnik oprostio od kneza i Malog vijeća i praćen malovijećnicima napustio dvoranu za sjednice i dvor. Time bi započelo službeno djelovanje stranog predstavnika u Dubrovniku.

Konzularno-diplomatski patent stranog predstavnika u Dubrovniku potpisivao je, u većini slučajeva tokom XVIII i početkom XIX stoljeća, vladar zemlje koju je dotični predstavnik zastupao. U patentu su bile naznačene dužnosti i prava kao i teritorijalno područje rada novoimenovanog predstavnika u Dubrovniku koje se poklapalo se teritorijem Republike. Patentom je također bio ovlašten

konzularno-diplomatski predstavnik da na području Republike može uz suglasnost dubrovačke vlade imenovati vicekonzula. Bilo je pokušaja od strane napuljskog, francuskog i austrijskog konzula u Dubrovniku da imenuje Dubrovčanina za svog vicekonzula na otoku Lastovu. Ti, međutim pokušaji nisu uspjeli s obzirom da je bilo zabranjeno Dubrovčanima da stupaju u službe stranih država.

Budući da se u Dubrovniku konzularno-diplomatski predstavnici nisu mogli uzdržavati naplatom konzularnih taksa, s obzirom da nije velik broj njihovih brodova zalazilo u luke Republike, strani su predstavnici u Dubrovniku primili od svoje vlade povremeno nagrade za rad. Dubrovačka je vlada ponekad i sama darivala pojedine strane predstavnike, na primjer ruskog konzula Fontona i francuskog Bruèra, kako bi stvorila bolje i snošljivije odnose s dotičnim konzulom. Stranim predstavnicima dubrovačka vlada nije osiguravala potreban stan, već su se oni sami morali za njega pobrinuti prilikom dolaska u Dubrovnik. Bio je običaj da diplomatsko-konzularni predstavnici postave nad vratima kuće grb svoje zemlje. Po ugledu na druge evropske zemlje, dubrovačka je vlada oslobodila (1786. g) strane predstavnike u Dubrovniku od plaćanja carine za svu robu i hranu koju oni unose u Dubrovnik za svoje vlastite potrebe. Ujedno je bilo određeno da svaki strani predstavnik prilikom dolaska u Dubrovnik dobije, putem Malog vijeća, po jedan primjerak tarife dubrovačke carinarnice, kao i tirife za sidrenje stranih brodova u dubrovačkoj luci.

Strani konzularno-diplomatski predstavnici u Dubrovniku nosili su različite nazive počevši od konzula, generalnog konzula i agenta, do otpravnika poslova i komesara za trgovačke odnose ili carskog rezidenta. Neki su nosili i po dva naziva istovremeno; konzula i agenta ili komesara za trgovačke poslove i otpravnika poslova. Međutim, svi su predstavnici stranih država u Dubrovniku, bez obzira na naziv, vršili od kraja XVII stoljeća do pada Republike istovremeno konzularne i diplomatske poslove za svoju zemlju. Oni su štitiili interese trgovaca i pomoraca te pomagali kapetanima brodova zemlje koju su zastupali. Imali su pravo da u ime te zemlje izdaju potvrde, ovjeravaju prijepise žigom kapetana i da raspravljaju sporove između kapetana i članova brodske posade, te da zatraže u ime svoje vlade od dubrovačkih vlasti hapšenje pojedinih vojnih bjegunaca ili kriminalaca.

Pored navedenog, strani su se predstavnici u Dubrovniku redovno brinuli oko organizacije, otpreme i primanja pošte za svoju zemlju koja je većinom, a pogotovo iz turskih zemalja i Carigrada, prolazila preko Dubrovnika. Zbog kontakata Dubrovčana s Turcima i turske blizine dubrovačkom teritoriju, čim bi se saznalo na Zapadu za izbijanje kuće u Turskoj, gotovo je uvijek bila proglašena

na karantena za brodove koji dolaze iz Dubrovnika. Stoga su se pisma iz Dubrovnika raskuživala, tj. otvarala i držala neko vrijeme nad vatrom ili u pari kipućeg octa. Pisma su se time ovlažila i kvarila a često se zbog velikog broja nisu mogla ni uredno kovertirati. Dogodilo se zbog toga da tinta izbledi, papir potamni ili se tekst ošteti. Strani su konzuli stoga morali prisustvovati raskuživanju i paziti da se pisma ne oštete ili ne zametnu i što je još najvažnije da ih nepozvani ne pročitaju. Dubrovačka Republika nije održavala redovan poštanski saobraćaj pa se zbog toga služila stranim poštanskim linijama i to napuljskom radi veze s Italijom i zapadnim Mediteranom, a austrijskom radi veze s Rijekom, Bečom i srednjom Evropom.

Dubrovnik kao neutralna Republika na Balkanskom poluotoku, u blizini turskih posjeda, bio je veoma važan izvor svakovrsnih informacija koje su zanimale strane konzularno-diplomatske predstavnike i njihove vlade, pa je s te strane Dubrovnik bio i značajan centar obavještajne službe. Dubrovački je Senat čak nekim stranim predstavnicima davao redovna obavještenja o političkim, finansijskim, kao i trgovačkim prilikama na Balkanu i u turskim zemljama, koja je obavještenja prikupljao putem svojih konzula i trgovaca. S druge pak strane dubrovački je Senat od stranih konzularno-diplomatskih predstavnika dobijao dragocjene podatke za dubrovačku pomorsku trgovinu i vođenje vanjske politike. Republika je, uzevši općenito, imala nesumnjivo koristi od stranih predstavnika koji su boravili u Dubrovniku, dok je važnost pojedinog predstavnika za dubrovačku vladu ovisila o političkim prilikama u Evropi, odnosno o utjecaju koji je zemlja dotičnog predstavnika imala na međunarodna zbivanja toga doba, pogotovo na zbivanja koja su se ticala Dubrovnika.

Sama činjenica da su u Dubrovniku postojali konzularno-diplomatski predstavnici stranih zemalja značila je priznanje Dubrova-

Knežev dvor u Dubrovniku

čke Republike kao nezavisne, samostalne države. Dubrovnik je uspio izgraditi sebi čvrst međunarodni položaj, priznat od većine evropskih država, primajući strane konzularno-diplomatske predstavnike u svoju sredinu, uspostavljajući ujedno svoje konzulate u svim važnijim mediteranskim lukama, a od kraja XVII stoljeća i diplomatske predstavnike u Rimu, Beču, Parizu i Napulju. Stečeni međunarodni položaj odrazio se i na dubrovačko pomorstvo koje je pod zastavom nezavisne i neutralne Republike razvilo razgranatu trgovačku mrežu po mnogobrojnim lukama Mediterana.

Bilješke

= *Consolati fouristieri in Ragusa*, ser. 38, knj. 4., str. 2, 3, 8, 11, 13, 17; ovaj kao i ostali arhivski izvori nalaze se u Historijskom arhivu u Dubrovniku.

Prepiska, XVI st., br. 469 (Dokumenti španskog konzulata u Dubrovniku.), *Isto*, XVII st., br. 178,3329 (Dopisi konzulata Dviju Sicilija.); *Isto*, br. 25,2911 (Dopisi ruskog konzulata u Dubrov-

niku 1788 — 1797. g.); *Isto*, br. 25,2912.; 196,3361.; *Isto*, br. 25,2910.;

Cons. rog., sv. 32, str. 58.; *Isto*, sv. 191, str. 177.; *Isto*, sv. 195, str. 196.;

Miscellanea, XVIII st., Varia («Nota delli Consoli et agenti per S. M. Cattolica»);

Ispravi i akti, XIX st., br. 9,591 (Dopisi francuskog i ruskog konzula u Dubrovniku, 1800 — 1808. g). Historijski arhiv u Dubrovniku.

= *Emilio Re*, Il consolato del Regno dell Due Sicilie in Ragusa, Rešetarov zbornik iz dub. prošlosti, Dubrovnik 1931. g.;

M. Deanović, Ancien contacts entre la France et Raguse, Zagreb 1950. g.; *G. Körbler*, Dubrovačka republika i zapadno evropske države, RAD, JAZU, knj. 214, Zagreb 1916. g., *B. Krizman*, Diplomati i konzuli u starom Dubrovniku, Zagreb 1957. g., str. 65 — 92, 183 — 205; *J. Tadić*, Španija i Dubrovnik u XVI veku, Beograd 1932. g.;

J. Luetić, O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII st., Pom. muzej JAZU., Dubrovnik 1959. g.;

I. Mitić, Predstavnicu stranih država u Dubrovniku za vrijeme Republike, »Pomorski zbornik«, Zagreb 1966. g.

JUGOLINIJA

RIJEKA - JUGOSLAVIJA

Obala Jugoslavenske mornarice 16,
p. p. 379, tel. 33-111, telex 24218 YU JULINE,
brzojav: JUGOLINIJA

Redoviti linijski servis iz Jadrana u:

— Meksički zaljev	— Južnu Ameriku — zapadnu obalu
— Sjevernu Evropu	— Južnu Ameriku — istočnu obalu
— Srednji istok	— Sjevernu Ameriku (12-to dnevni kontejnerski servis)
— Daleki istok	— Arapsko-perzijski zaljev (14-to dnevni kontejnerski servis)
— Narodnu Republiku Kinu	— Levant (10-to dnevni RO-RO servis)

Putnike prevozi na liniji:

— Jadran — SAD

**SLOBODNA PLOVIDBA OBAVLJA SVE PRIJEVOZNE USLUGE
U SLOBODNOJ PLOVIDBI PO SVIM MORIMA SVIJETA.**

